

Skipulagsstofnun
Þórdís Stella Erlingsdóttir
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 14. febrúar 2022
UST202201-139/B.S.
10.05.08

Efni: Mat á umhverfisáhrifum – Andakílsárvirkjun. Matskyldufyrirspurn.
Umsögn

Vísað er til bréfs Skipulagsstofnunar dags. 13. janúar sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um hvort og á hvaða forsendum ofangreind framkvæmd skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Fyrirhugað er að fjarlægja efni sem sest hefur til í inntakslóni virkjunarinnar til að lengja líftíma lónsins segir í greinargerð en í aðalskipulagi Borgarbyggðar 2010-2022 er þessi efnistaka talin hluti af viðhaldi lónsins.

Mönnum er í fersku minni óhapp sem varð árið 2017 þegar botnrás inntaksstíflu var opnuð sem olli miklu rofi í botni lónsins með þeim afleiðingum að mikið magn af seti barst í Andakílsá sem hafði tímabundið mikil áhrif á farveg árinna og kallaði á hreinsunaraðgerðir á hluta farvegar Andakílsár. Svo virðist sem þessar aðgerðir hafi haft tilætlaðan árangur og er talið að lífríki árinna hafi árið 2019 verið komið í svipað horf og var fyrir óhappið.

Við fyrirhugaðar framkvæmdir verður lögð mikil áhersla á að forðast eins og mögulegt er að set annað en fínefni sem teljast hluti af framburði árinna berist niður fyrir virkjunina. Ráðgert er að skilja að farveg Andakílsár frá þeim hluta lónsins sem ætlunin er að vinna í með jarðvegsstíflu og á þessum hluta framkvæmda að verða að fullu lokið fyrir 20. júní og ef verki verður lokið samsumars þá verður stíflan ekki fjarlægð fyrr en í fyrsta lagi 30. september.

Fram kemur í greinargerð að helst er talin hætta á aukinni gruggmyndum þegar stíflu verður komið upp og þegar hún verður fjarlægð. Til að þessi áhrif verði sem minnst verður tekið tillit til verðurfars s.s. leysinga og úrkomu við framkvæmdina til að minnka hættu á rofi eins og kostur er.

Fyrirhugað er að koma uppmokstri fyrir á nokkrum stöðum. Annars vegar verður fínefnum komið fyrir á gróðurryrum svæðum sem grædd verða upp og hins vegar verður grófara efni komið fyrir í námum nærri virkjuninni.

Umhverfisstofnun telur að leggja eigi mikla áherslu á að þegar grófara efni verður haugsett í námum eigi að flokka nýtanlegt efni frá þannig að það verði aðgengilegt til nota síðar. Varðandi fínefni þarf að gæta þess að ekki verði fok frá þeim svæðum þar sem fínasta seti verður komið fyrir. Umhverfisstofnun vill benda á að ON hefur á sínum snærum einstaklega hæfa starfsmenn þegar að frágangi og uppgræðslu kemur þannig að ekki er ástæða til að ætla annað en að landmótun og uppgræðsla verði með þeim hætti

sem tilgreint er í greinargerð og sjá má t.d. við Hellsheiðarvirkjun. Umhverfisstofnun vill ítreka að huga þarf að bindingu fínefna þar til gróður hefur náð að binda þetta efni.

Við framkvæmdina verður viðhaft verklag og verkími aðlagður aðstæðum til að tryggja eins og kostur er að ekki berist óæskilegt efni niður fyrir virkjunina. Ástand vatns verður vakt að til að tryggja að aukið magn fínefna berist ekki í Andakílsá.

Umhverfisstofnun vill vekja athygli á að Andakílsá er straumvatnshlot með vatnshlotanúmerið 104-144-R og tilheyrir vatnshlotið vatnshlotagerðinni RL3. Samkvæmt lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála skulu vatnshlot vera í góðu eða mjög góðu vistfræðilegu ástandi og má ástand þeirra ekki rýrna. Þegar átt er við mjög gott eða gott vistfræðilegt ástand vatnshlots, er átt við líffræðilega, eðlisefnafræðilega og vatnsformfræðilega gæðapætti. Þeim líffræðilegu og eðlisefnafræðilegu gæðapáttum sem nota skal til að ástandsmeta vatnshlot eru gerð skil í vatnaáætlun. Sú framkvæmd sem er fyrirhuguð í Andakílsá fellur undir vatnsformfræðilegar breytingar, en slíkar breytingar geta haft áhrif á bæði líffræðilega og eðlisefnafræðilega gæðapætti innan vatnshlota. Mikilvægt er því að vita hvert vistfræðilegt ástand Andakílsár er áður en framkvæmdir hefjast og vakt ástand vatnshlotsins á meðan á framkvæmdartíma stendur. Fyrirhugaðar framkvæmdir í lóninu ofan stíflu mega ekki rýra vistfræðilegt ástand straumvatnsins neðan stíflu. Hægt er að nálgast viðmið við vistfræðilega ástandsflokkun straum- og stöðuvatna á Íslandi í sameiginlegri skýrslu¹ Hafrannsóknastofnunar, Náttúrufræðistofnunar Íslands og Veðurstofu Íslands. Gerð hafa verið vistfræðileg viðmið fyrir alla samþykka gæðapætti í straumvötnum af gerðinni RL3.

Að teknu tilliti til ofangreindra atriða telur Umhverfisstofnun ekki líklegt að umrædd framkvæmd muni hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér.

Virðingarfyllt,

Björn Stefánsson
sérfræðingur

Agnes Þorkelsdóttir
sérfræðingur

¹ Eydís Salome Eiríksdóttir ofl. (2020). Vistfræðileg viðmið við ástandsflokkun straum- og stöðuvatna á Íslandi. Skýrsla Hafrannsóknastofnunar, Náttúrufræðistofnunar Íslands og Veðurstofu Íslands til Umhverfisstofnunar. VÍ 2020-009. 109 bls.

